

Lýðheilsumat á fyrstu lotu Borgarlínu

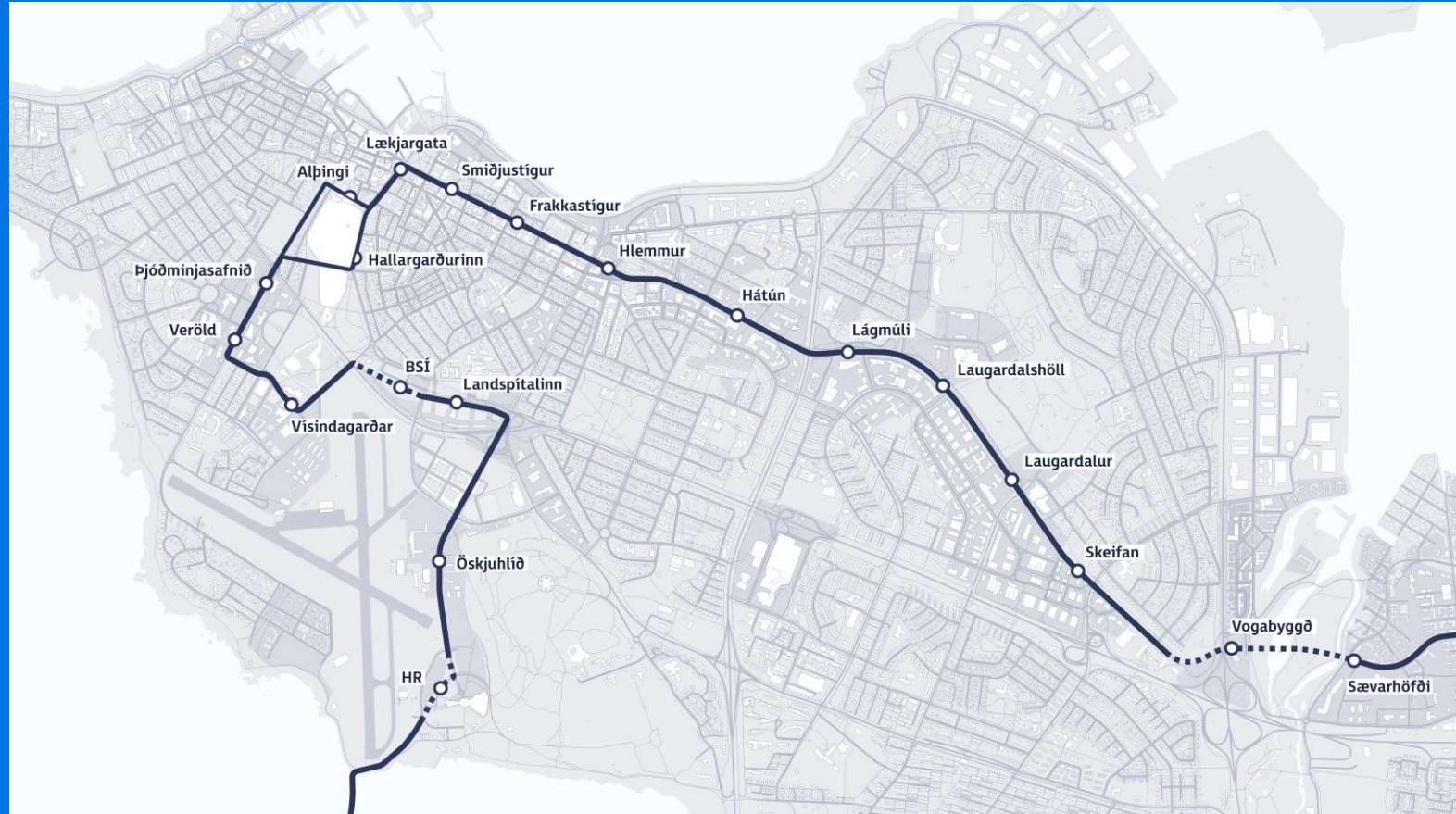
Helstu niðurstöður

Skrifstofa borgarstjóra og
borgarritara
janúar 2023

Fyrsta lota Borgarlínu og nýtt leiðanet

- Borgarlínan er nýtt samgöngukerfi sem verður hryggjarstykki í þróun höfuðborgarsvæðisins og er skref í átt að sjálfbæru kolefnis-hlutlausu borgarsamfélagi
- Fyrsta lota Borgarlínunnar verður um 14,5 km löng og mun liggja milli Ártúnshöfða í Reykjavík og Hamraborgar í Kópavogi
- Strætó hefur unnið að þróun heildstæðs “aðalskipulags” almenningsamgangna á höfuðborgarsvæðinu

Innviðir 1. lotu Borgarlínu, ásamt biðstöðvum.

Lýðheilsumat

Lýðheilsumat er skilgreint sem mat á áhrifum stefna og aðgerða á heilsu og líðan fólks og dreifingu þessara áhrifa innan þýðisins.

Lykilskef við framkvæmd lýðheilsumats

Samanber Health Impact Assessment (HIA): A practical guide (WHIASU, 2014) eru skrefin eftirfarandi:

1. **Skimun (screening):** Hefur tillagan/aðgerðin áhrif á lýðheilsu?
2. **Afmörkun (scoping):** Hvaða aðföng, tímaramma, stefnur og stöðu þekkingar þarf að íhuga? Þarf að stofna stýrihóp? Skilgreina hlutverk og ábyrgð.
3. **Mat á fyrirliggjandi gögnum (appraisal/assessment of evidence):** gagnaöflun, fræðileg samantekt, mat á fyrirliggjandi gögnum og vinnustofur.
4. **Skýrsla og ráðleggingar (reporting and recommendations):** gerð lýðheilsumatsskýrslu og annarra samantekta.
5. **Endurlit og endurgjöf (review and reflection):** þar með talið vöktun og mat. Hafði lýðheilsumatið og niðurstöður þess áhrif á heilsu og vellíðan eða ferlið við ákvarðanatöku?

Lýðheilsumat á fyrstu lotu Borgarlínu

Markmiðið er að kanna hvernig tilkoma innviða Borgarlínu og nýs leiðanets almenningssamgangna geti hámarkað jákvæð áhrif með tilliti til lýðheilsu og lágmarkað neikvæð áhrif.

Áherslur

Hvernig mun Borgarlínan nýtast hinum almenna fullorðna íbúa í Reykjavík? Ennfremur hvaða hvatar eru til staðar fyrir þennan hóp og eða hindranir?

- Hópur: Almennir fullorðnir íbúar

Hvernig mun Borgarlínan nýtast þeim íbúum Reykjavíkur sem eru háðir almenningssamgöngum eða þeim sem geta ekki nýtt núverandi almenningssamgöngur?

- Hópar: Börn og ungmenni, íbúar af erlendum uppruna, fatlað fólk og eldri borgarar

Afmörkun á ákveðið svæði. Hvernig mun Borgarlínan nýtast þeim sem starfa og sækja þjónustu við Landspítala við Hringbraut, Háskóla Íslands og Háskólann í Reykjavík.

- Hópar: Starfsfólk og nemendur við Landspítala við Hringbraut. Nemendur, starfsfólk og kennarar Háskóla Íslands og Háskólans í Reykjavík

Lýðheilsamat á fyrstu lotu Borgarlínu frh.

Lýðheilsumatið er

- Unnið í samstarfi við Betri samgöngur, með styrk úr Lýðheilsusjóði
- Framsýnt, er framkvæmt fyrir innleiðingu
- Umfang þess er töluvert. Matið er byggt á fræðilegri samantekt, fyrirbyggjandi gögnum, niðurstöðum vinnustofa og umræðuhópa
- Í lýðheilsumatinu er miðað við aðstæður fyrir framkvæmd á Borgarlínu og eftir framkvæmd

Tákn	Skýring	Líkur á áhrifum
++	Líkleg veruleg jákvæð áhrif	Sterk staða þekkingar frá áreiðanlegum heimildum um að áhrif hafa átt sér stað eða munu koma fram
+	Líkleg jákvæð áhrif	Líklegt að áhrif hafi átt sér stað eða mun koma fram. Bein sönnun en frá takmörkuðum heimildum
0	Engin eða óveruleg áhrif	Áhrif gætu eða gætu ekki átt sér stað. Sennilegt en takmarkaðar heimildir sem styðja það
?	Óvissa eða óþekkt áhrif	Áhrif gætu eða gætu ekki átt sér stað. Sennilegt en takmarkaðar heimildir sem styðja það
-	Neikvæð áhrif	Líklegt að áhrif hafi átt sér stað eða mun koma fram. Bein sönnun en frá takmörkuðum heimildum
--	Líkleg veruleg neikvæð áhrif	Sterk staða þekkingar frá áreiðanlegum heimildum um að áhrif hafa átt sér stað eða munu koma fram

Greiningarskema fyrir lýðheilsumatið

Afmörkun á ákveðin svæði

Háskóli Íslands

Ný framtíðarsýn háskólasvæðis, umfang bíla mun minna. Stór vinnustaður með 5 – 6.000 manns á svæðinu daglega. Um helmingur kennara og nemenda keyrir eitt til og frá svæðinu.

Landspítalinn

Mikil uppbygging í gangi, stór vinnustaður, áhersla á vistvænar samgöngur starfsfólks, samstarfsverkefni við Strætó, fjöldi árskorta starfsmanna fór úr 130 í 540 fyrsta árið (2019). 69% starfsfólks kemur á bíl að vetri til en 58% að sumri til.

Háskólinn í Reykjavík

Aðeins ein akrein liggur frá HR að næstu stofnbraut. Með 700 starfsmenn og 4.300 nemendur myndast mikil umferðarteppa. Flest starfsfólk HR ferðaðist á bíl til og frá svæðinu og 79 % nemenda.

Niðurstöður greininga – afmörkuð svæði

Áhrifapættir	HÍ & HR – starfsfólk og nemendur		Landspítali – starfsfólk og nemendur	
	Áhrif	Staða heimilda	Áhrif	Staða heimilda
Líkamleg heilsa og hreyfing	++	Sterk staða þekkingar	++	Sterk staða þekkingar og greining vinnuhóps
Andleg heilsa	++	Sterk staða þekkingar	+ ?	Sterk staða þekkingar, greining vinnuhóps og fyrirliggjandi gögn
Aðgengi	++	Viss staða þekkingar, greining vinnuhóps og fyrirliggjandi gögn	++	Greining vinnuhóps og fyrirliggjandi gögn
Öryggi	+	Viss staða þekkingar, greining vinnuhóps og fyrirliggjandi gögn	+	Greining vinnuhóps
Fjárhagur	+	Greining vinnuhóps og fyrirliggjandi gögn	+ ?	Greining vinnuhóps
Félagsleg samheldni og jöfnuður	+	Greining vinnuhóps		

Ráðleggingar

Í hönnunarferli

Á leið að og frá Borgarlínustöð (á borgarlandi):

- Aðstæður á leiðinni að biðstöð geta verið mikil hindrun, þrátt fyrir að aðstæður á biðstöð séu góðar. Líkt og einn úr umræðuhópi fatlað fólks sagði, „[það kannski] lítur allt vel út en ef þú kemst ekki að þessu þá skiptir það ekki máli“.
- Huga að lýsingu, bekkjum og aðstæðum á helstu göngustígum við Borgarlínuna
- Hafa göngu- og hjólastíga aðgengilega allt árið um kring, með því að ryðja og salta líkt og almenna vegi. Með því væru borgaryfirvöld að senda skilaboð um að allir ferðamátar séu jafn mikilvægir.

Á Borgarlínustöð:

- Góð upplýsingagjöf á myndrænu máli og á nokkrum tungumálum. Er hjálplegt fyrir marga hópa; nýja notendur, bæði nýja íbúa Reykjavíkur og ferðamenn, fatlað fólk, eldri borgara, börn og ungmenni.
- Huga að lýsingu og hljóðvist, hafa stór skýli sem veita skjól allt árið um kring, töluvert stærri en í kynningarefni Borgarlínunnar
- Góð stýring örflæðisfararmáta og stæði við Borgarlínustöðvar, líkt og rafskútur og hjól. Þetta er mikilvægur ferðamáti fyrir ungt fólk en í óreiðu geta þau skapa slyshættu og hindrað aðgengi fyrir ákveðna hópa

Ráðleggingar

Í hönnunarferli

Aðgengi í Borgarlínuvögnum:

- Þrepalaust aðgengi, líkt og hönnunarviðmið segja til um, er gífurlega mikilvægt fyrir fatlað fólk, eldri borgara og fleiri hópa.
- Huga að nægu rými fyrir fjölbreytt farartæki í vögnunum, líkt og hjólastóla, hjól og barnavagna en nú komast fáir fyrir á slíkum svæðum í strætisvögnum
- Skannar til staðfestingar fargjaldagreiðslu við alla innganga eru mikill kostur fyrir þá hópa sem eiga erfitt með að fara um vagninn
- Að sæti séu á jafnsléttu og auðvelt að setjast í þau, þá aukast líkurnar á að fólk sem styðst við hjálpartæki nýti þjónustuna, t.d. eldri borgarar og fatlað fólk.
- Fyrir fatlað fólk er mikilvægt að aðgengi sé sambærilegt í Strætó og Borgarlínu svo hópurinn geti notað báða valmöguleika.

Í framkvæmd

- Eiga samtalið við íbúa og hagsmunaaðila. Taka fram að framkvæmdirnar geti raskað samgöngum fólks tímabundið en ávinningurinn er mikill þegar verkinu er lokið.
- Útbúa aðgerðaráætlun varðandi upplýsingagjöf. Hafa skýran ramma og greiða leið að upplýsingum um framkvæmdir og áætlun. Fara í öflugan kynningarherferð og jafnvel fá íbúaráð Reykjavíkurborgar með í lið til þess.

Ráðleggingar

Í rekstri

- Bjóða uppá:
 - Mismunandi greiðsluleiðir. Bæði snjallforrit og möguleika á að borga í gegnum miðavél og eða áfyllingarkorti fyrir þá hópa sem eru ekki tæknivæddir. Það snýst ekki aðeins um aðgengi heldur einnig félagslegan jöfnuð.
 - Frítt og öflugt net í vögnum og á stöðvum. Ekki allir hópar eiga alltaf net í símanum til að kaupa miða. Nú þegar er þetta vandamál fyrir ákveðna hópa, m.a. flóttafólks og sér í lagi ungmenna í þeim hópi.
- Einfalt ferli fyrir alla hópa að kaupa sér áskrift. Ákveðið flækjustig í ferlinu fyrir fatlað fólk. Mikilvægt að halda ferlinu einföldu og ekki ýta undir jaðarsetningu með flóknara greiðsluferli.
- Halda verði fargjalda og áskrifta fyrir börn, ungmenni, fatlað fólk og eldri borgara áfram á lægri kjörum líkt og núna.
- Stjórnvöld og vinnustaðir þurfa að huga að grænum hvötum og hægt væri að bjóða þeim stofnunum sem vilja hvetja starfsfólk til að nota vistvænar samgöngur ákveðin afslátt eða áskriftarleið. Hægt er að notast við fordæmi Háskólanna og Landspítala en dæmi um græna hvata eru U passí Háskóla Íslands, samgöngusamningur og vitundavakning innan Landspítala, bílastæðagjöld og örflæðissamgöngumátar.
- Hugsa vel að öryggisupplifun. Öryggi er einnig í fyrirsjáanleikanum í því hvenær næsti vagn kemur. Mikilvægt að halda við áætlaðan hátíðnitíma líkt og er kynnt í frumdragaskýrslu Borgarlínu.

Næstu skref

Mikilvægt að fylgja framkvæmdunum eftir með tilliti til lýðheilsu íbúa á höfuðborgar-svæðinu. Eftirfarandi tillögur af áframhaldandi lýðheilsumati geta bætt enn betur stöðu og þekkingu:

- Að taka fyrir ákveðnar lotur Borgarlínu með framsýnu lýðheilsumati, með sérstaka áherslu á þyngri framkvæmdir, t.d. í gegnum íbúðarhverfi.
 - Kanna áhrif á lýðheilsu á meðan framkvæmdar tímabili Borgarlínu stendur.
 - Fylgja íbúum í ákveðnu hverfi eftir með viðtölum og spurningalistum á þremur tímapunktum, fyrir, á meðan og eftir framkvæmd.
- Mælst er með samráði við önnur sveitarfélög vegna áframhaldandi lýðheilsumats á Borgarlínu.
- Kanna ítarlega áhrif á börn og ungmenni, og kynin með tilliti til lýðheilsu.

Næstu skref

Mikilvægt að fylgja framkvæmdunum eftir með tilliti til lýðheilsu íbúa á höfuðborgar-svæðinu. Eftirfarandi tillögur af áframhaldandi lýðheilsumati geta bætt enn betur stöðu og þekkingu:

- Að taka fyrir ákveðnar lotur Borgarlínu með framsýnu lýðheilsumati, með sérstaka áherslu á þyngri framkvæmdir, t.d. í gegnum íbúðarhverfi.
 - Kanna áhrif á lýðheilsu á meðan framkvæmdar tímabili Borgarlínu stendur.
 - Fylgja íbúum í ákveðnu hverfi eftir með viðtölum og spurningalistum á þremur tímapunktum, fyrir, á meðan og eftir framkvæmd.
- Samráð við Embætti Landlæknis vegna áframhaldandi lýðheilsumats á Borgarlínu.
- Jafnréttismat
- Tengja við önnur verkefni sem eru í vinnslu hjá Reykjavík.

Reykjavík